

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

MADELEINE THIEN

Certitudine

Traducere din engleză și note de
CARMEN CIORA și
DOMNICA DRUMEA

HUMANITAS
fiction

Pentru Willem

Pentru noi, fizicieni convingși, deosebirea dintre trecut, prezent și viitor este doar o iluzie, chiar dacă una stăruitoare.

Albert Einstein, în scrisoarea de condoleanțe adresată familiei lui Michelangelo Besso

Spunea că am putea face față la ce-i mai rău, dacă pur și simplu am renunța să mai căutăm certitudinea. Dar care dintre noi este capabil să renunțe la așa ceva?

Michael Ignatieff, *The Needs of Strangers*

1. HAOS

VANCOUVER, CANADA

Într-un viitor posibil, Ansel s-ar răsuci spre ea, pe jumătate treaz, pe jumătate adormit. Ar lua-o în brațe și căldura lui Gail l-ar trimite înapoi în lumea viselor. Dimineața ar deveni după-amiază, restul lumii ar aștepta afară, iar el și Gail de-abia s-ar scula din pat și ar bâjbâi după haine, știind că ziua e așa de lungă.

O parte din munca ei, casete și benzi magnetice, e în casă. Altă parte e în podul casei părinților ei, iar alta în fostul său birou. Fie că sunt terminate, fie că nu, calitatea înregistrărilor este atât de bună, încât, atunci când le ascultă, lui Ansel i se pare că Gail e în cameră, că vocea ei, de pe o bucată de bandă de 8 mm, e vie.

Ansel obișnuiește să își bea cafeaua pe veranda însorită din partea din față a casei. Peste drum, vecina lor stă pe vine și tunde iarba cu o foarfecă de grădină. Din cauza zgomotului, spune ea. O mașină de tuns iarba face mult prea mult zgomot. Are cam șazeci și cinci de ani și borul larg al pălăriei de soare îi umbrește fața. Gail, care crescuse într-o casă la o stradă mai încolo, îi spusese cândva lui Ansel că și-o amintește tunzând iarba și când era ea mică. „Toți copiii veneau cu foarfeci de plastic ca să o ajute. Era ca o tunsoare colectivă.“ Din când în când, doamna Cho se îndreaptă de spate și își freacă mijlocul. Se uită spre Ansel, care stă singur la geam, și ridică mâna în semn de salut.

Cafeaua e caldă și dulce. Închide ochii și ia o sorbitură, iar când îi deschide, Gail este tot acolo, în gândurile lui.

E aproape șapte. Soarele e sus și scaldă casele într-o lumină caldă și aurie. Seara trecută n-a putut să doarmă, iar acum își simte corpul stors, ca o cârpă. Pe masa din fața lui, un teanc de hârtii:

buletinul radiologic al lui Gail, EKG-ul, pagini șifonate de prea multe răfoiri. Afară, crengile cireșului Sakura se mișcă în bătaia vântului. Pomul înflorește în martie, iar în aprilie crengile atârnă la pământ de greutatea florilor. În mai, curtea e ninsă de atâtea petale.

Ansel și Gail au cumpărat casa aceasta cu zece ani în urmă, la începutul anilor '90. El tocmai își terminase rezidențiatul, iar Gail era realizatoare de emisiuni radiofonice, specializată pe editoriale și documentare. Casa este în Strathcona, cea mai veche suburbie a Vancouverului. Chiar și în ziua de azi, căsuțele de lângă Hastings Mill, unde acum un secol locuiau muncitori, sunt încă în picioare. După ce scapi de aglomerația din Chinatown, centrul orașului se profilează asemenea unui tablou pe fundalul Munților Coastei. La est se văd morile, Portul Ballentyne cu containere colorate puse unele peste altele și macarale portuare înalte.

Casa lor, o construcție în stil Queen Anne restaurată, are ferestre cu fronton la etajele de sus. O casă solidă, obișnuită. În zilele vântoase, i se pare că aude grinzile cum se leagănă.

Până atunci locuiseră în apartamente mici, la demisol sau la mansardă, înghesuiți printre lucrurile lor. Aici au însă și cărți, și înregistrări, chiar și un pian vechi. Cutia indoneziană din lemn sculptat a lui Gail. Microscopul antic al lui Ansel; odată se uitaseră prin el, o zi întreagă, la tot felul de lucruri. Își amintea o coajă de ceapă, atât de elegantă în simplitatea ei, cu celule una lângă alta precum cărămizile dintr-un zid.

Înțelege că ea nu mai este, că s-a întâmpat brusc, iremediabil, însă conștientizarea acestui fapt e ca o fulgerare întinsă pe o mie de ore, un gând continuu, care încearcă singur să se dea uitării și, când nu reușește, încearcă să negocieze, să schimbe totul, să se afunde în somn pentru a se întoarce în timp. „Timpul“, spusese Gail cândva, pe cale să adoarmă în brațele lui, „este singurul lucru de care avem nevoie.“

La școala generală din Strathcona, ora de tai chi de duminică dimineață este în plină desfășurare. Îi zărește prin gard – bunici în treninguri fluorescente mișcându-se pe teren la unison, un ecou fluid de cauză și efect. Pasăre ciugulind o frunză dintr-un copac.

Mâini despărțind cerul de pământ. Gail trecuse în revistă toate acestea pentru el. Denumiri epice pentru cele mai mărunte gesturi. Împreună pășeau hotărâți peste chenarele trasate cu creta ale jocurilor de șotron și tenis de picior.

Ansel își cumpără gustarea de dimineață de la New Town Bakery, unde o femeie cu un ecuson pe care nu scrie nimic îi dă o pungă de hârtie plină cu chifle calde. Își continuă drumul prin Chinatown, trece de tarabele cu pește. Piețele gem de legume, iar felinarele, de curând vopsite festiv în roșu, strălucesc în aerul proaspăt al dimineții.

După slujbă, florile merseseră în urma ei de-a lungul orașului, de pe Hastings Street până pe 49 Avenue. Casele făcuseră loc Parcul Central, iar apoi cimitirului. Groparii aranjaseră coroanele mari în cercuri concentrice în jurul mormântului, alcătuiind o pădure de miresme. A intrat în pădure și în mijloc a găsit-o pe ea. În fiecare noapte ploaia le doboră, vântul împrăștiă petalele prin tot cimitirul și în fiecare zi el le ridică la loc. Într-o după-amiază a ajuns la cimitir în toiul unei furtuni. A ridicat din nou coroanele, dar s-au prăbușit peste el. Le-a mai ridicat o dată.

O jumătate de an se scursese de-atunci, dar în dimineața asta, în timp ce trecea pe drumul pietruit de lângă False Creek, gândurile i s-au întors la acel mic petic de pământ și la florile pe care le așternuse ieri acolo. Ed Carney, prietenul lui, îi împărtășise o dimineață întreagă gândurile sale despre scurgerea timpului. Săgeata timpului îndreptată spre ambele direcții, trecutul zburând din fața ta și dispărând în zare, în timp ce te împleticești de-a-năratelea spre viitor, îngerul istoriei, după Walter Benjamin. Ed îi vorbise și despre cercetători care experimentaseră pe ei ciclurile circadiene, reglându-și bioritmul la ziua de douăzeci și șase de ore. „De multe ori s-au trezit cu poliția pe capul lor, să vadă ce pun la cale.“ Conversația se oprise acolo. Ed se întorsese la tunsul peluzei, iar Ansel își continuase plimbarea.

Acum își mănâncă micul dejun pe malul golfului, unde bărcile acostate se leagănă în curent. E duminică dimineață și orașul încă doarme, dar ea e acolo, lângă el, bălăcindu-și picioarele în apă. Alt reper în timp, dimineața ultimei aniversări a lui Gail, toamna, nu vara. Ultima lor conversație a fost o convorbire telefonică

interurbană. Amintirile lui se zbat să rămână la suprafață, timpul se mișcă înainte, iar Ansel simte cum trupul i se rupe în două. O parte e dusă de curent, trăind clipă după clipă, cealaltă parte e pierdută pentru el din ziua în care ea a murit.

După-amiază, o ia pe jos pe Keefer, apoi pe Princess, până la casa cu etaj a părinților lui Gail. În drumul lui, trece pe lângă peluze uscate, aspersoare, șotroane desenate strâmb, o săgeată trasată cu creta, indicând pentru o clipă spre picioarele lui: „exemplu de Homo Sapiens“. Când ajunge, părinții lui Gail sunt în bucătărie. Matthew e aplecat deasupra chiuvetei, iar Clara, la masa de lucru. Ansel își lasă sandalele la ușa bucătăriei și intră în picioarele goale. Imediat tălpile i se umplu de făină.

— Ai și venit, spune Clara încântată.

Masa e un morman de legume. Ceva cu miros dulce și picant fierbe pe plită. Îi răspunde:

— Am venit să dau o mână de ajutor.

Tatăl lui Gail se întoarce spre el cu un cuțit de tranșat în mână. Pare speriat de idee.

— Grozav, adaugă Clara. Mai avem o grămadă de timp.

Îi face semn să se așeze pe scaunul din fața ei.

În cei zece ani cât fusese cu Gail, casa părinților ei nu se schimbase cine știe ce. Chiar și Matthew și Clara stau la locurile lor obișnuite, cu radioul dat încet, în încăperea cufundată într-o tăcere plăcută. Clara face găluște umplute și, cum a spus Gail odată, dacă te uiți la ea, parcă vezi o pasăre cum își face cuibul. Nu pare să se întâmple mare lucru și dintr-odată o structură își face apariția.

Ajută și el cum poate, făcând găluște din cocoloașele de aluat de pe planșetă. Astăzi se împlinesc șase luni de la moartea lui Gail.

În vremea asta, Clara îi povestește despre restaurantul pe care îl avea tatăl ei când era mică și despre cele patru surori ale ei care acum sunt răspândite în lumea largă. Își dă la o parte o șuviță de păr cărunt de pe frunte și degetele sale lasă o urmă ușoară de făină pe piele. Pe frigiderul din spatele ei e o carte poștală, un fulg de zăpadă fotografiat de aproape, trimisă de ce-a de-a treia soră din Sankt Petersburg, unde e plecată. El îi spune că un fulg de zăpadă

este exemplul perfect al dependenței senzoriale de condițiile inițiale.

— Dependență de ce? întrebă Matthew, uitându-se prin lentilele ochelarilor bifocali.

Ansel explică cum forma unui fulg de zăpadă este înregistrarea exactă a tuturor schimbărilor condițiilor climatice prin care trece în drumul lui spre pământ. Lucruri precum temperatura, umiditatea sau impuritățile din atmosferă. Dar mai ales temperatura.

— Deci, conchide el dând din umeri, oamenii au avut tot timpul dreptate, nu există doi la fel.

Ansel dă din cap, zâmbind. Fiecare nouă transformare a fulgului de nea depinde de secunda exactă în care s-a născut și de locul lui în atmosferă. Chiar și o schimbare minoră, cum ar fi o răsufare sau o fluturare de mână, va da naștere la o altă formă, altă secvență de ordine și complexitate. Matthew se oprește din lucru și cade pe gânduri. Clara se uită la Ansel și dă din cap aprobator la găluștele făcute de el.

— N-ai idee ce de mâncare am făcut, spune, scuturându-și făina de pe mâini.

— Cred că Gail ar fi fost încântată să ne vadă pe toți împreună.

Masa este pusă pentru opt persoane. Glyn Madden, o veche prietenă și colegă de la radio de-ale lui Gail, stă lângă Ansel. De la înmormântare o mai văzuse doar de câteva ori, ca să discute despre documentarul la care lucra Gail înainte de-a muri. În fața lor stă Ed Carney, al cărui fiu, Scott, este așezat lângă doamna Cho. Clara și Matthew stau unul lângă altul. În dreapta lui Ansel se află scaunul gol și tacâmul destinate spiritului celor dispăruți. Mâncarea este adusă toată o dată, pește dulce-acrișor, supă de cocos picantă, tăieței cu alune și încă vreo șase feluri, masa pare să se clatine sub greutatea bucatelor.

Ansel toarnă vin și aproape că varsă pe fața de masă, când Ed anunță că și-a adus banjoul.

— Poate cineva să mă acompanieze? întrebă. Parcă tu cântai la pian, nu, Glyn?

— Da, dar niciodată în duet cu un banjo.